

دانشگاه فرسنگان

پرديس بنت الهدى صدر قزوین

عنوان مقاله : آموزش مؤثر در دوره ابتدایی

**تهیه کننده : فروزان علمشاهی دانشجوی ترم دوم از سال دوم رشته علوم تربیتی
گرایش آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی**

زمستان ۱۳۹۲

آموزش مؤثر در دوره ابتدایی

چکیده

محقق در این مقاله قصد دارد، عوامل مؤثر بر آموزش و پرورش دانش آموزان ابتدایی را با توجه به اهداف تربیتی بیان کرده و بهترین روش کلاس داری را به مخاطب معرفی کند. او به مسائل ریز آموزشی در کلاس درس اشاره کرده و واکنش درست معلم و اقدامات لازم ایشان را بیان و بررسی کرده است. در بخش نتیجه گیری نیز نتایج حاصل از بررسی ها را اعلام کرده و پیشنهادهای و راهکارهای خود را در بخش پیشنهادهای آورده است.

واژگان کلیدی: آموزش و پرورش - اهداف - دانش آموز - معلم - جو کلاس - بازی - دوره ابتدایی

امروزه مسأله مهم در آموزش و پرورش، آموزش صحیح دانش آموزان دوره ابتدایی می باشد. باید توجه داشت که دانش آموز این دوره در مرحله حساس رشد مهارتی قرار دارد بنابراین معلم باید علاوه بر توجه به این نکته ضروری راهکارها و مهارت های جذب دانش آموز به کلاس درس و نحوه برخورد و بازی با دانش آموزان این دوره را بداند.

محقق تمامی کتب و رساله های با این موضوعیت نخوانده است ولی در قسمت منابع، تعدادی از منابع معتبر که در نگارش مقاله حاضر از آن بهره برده را آورده است.

نویسنده در این مقاله ابتدا تعریفی از آموزش و پرورش، انواع اهداف تربیتی و انواع جو کلاسی و ویژگیهای آن، چگونگی سنجش جو مدرسه، راهکارهای بهبود گوش کردن، بازی های مؤثر در ارتقاء مهارت، انتظارات معلم از دانش آموز و... را بیان می کند.

امید است این مقاله راه را برای پیمودن مسیر معلم نمونه بودن برای مخاطبان هموار نموده و گره کوچکی از مشکلات ایشان را در طول ایام تحصیلی باز نماید.

تعریف آموزش و پرورش

«آموزش عبارت است از فعالیت هایی که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده از جانب معلم طرح ریزی

می شود و بین معلم و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می یابد.» (سیف ، ۱۳۹۱)

این تعریف از آموزش به آموزش رو در روی در کلاس درس محدود می شود. در صورتی که آموزش به روشهای دیگری چون آموزش از راه تلویزیون ، رادیو و نوارهای آموزشی و... نیز وجود دارد، که نیازی به کنش متقابل معلم و یادگیرنده نیست.

«پرورش عبارت است از جریانی منظم و مستمر که هدف آن کمک به رشد جسمانی، شناختی، روانی، اخلاقی، اجتماعی، یا بطور کلی رشد شخصیت پرورش یابندگان در جهت کسب هنجارهای مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعدادهای آنهاست.» (همان)

طبق این تعریف، در صورتی که فرآیند پرورش به شیوه صحیح انجام گیرد، هم استعدادهای بالقوه فرد شکوفا می شود و هم پرورش یافته شخصی متعهد به ارزش های نیکوی جامعه بار خواهد آمد.

پرورش یک جریان وسیع و مستمر است که در مدت زمان نسبتاً طولانی صورت می گیرد و هدف نظام تعلیم و تربیت پرورش است و آموزش وسیله ای برای پرورش می باشد. برای رسیدن به این مهم باید اهداف تربیتی را که شامل اهداف آرمانی یا اهداف کلی، اهداف آموزشی و اهداف رفتاری را تعیین و تبیین نمود.

اهداف آرمانی

«اهدافی هستند که قصد و منظور نهاد های پرورشی یک جامعه را نشان می دهند. این هدفها معمولاً به وسیله برنامه ریزان، در سطح وزارت آموزش و پرورش تعیین می شوند و به صورت مقاصد آرمانی نهاد های آموزشی و تربیتی در اختیار دست اندرکاران تعلیم و تربیت قرار داده می شوند.» (رضانی ، ۱۳۸۱)

اهداف آموزشی

«برخلاف اهداف آرمانی که بیاناتی کلی هستند، هدف های آموزشی قصد و منظور معلم را از آموزش مطالب درسی به نحوی دقیق و مشخص نشان می دهند. اهداف آموزشی را معمولاً مؤلفان کتاب ها یا شورا های آموزشی مشخص می کنند.» (همان)

اهداف رفتاری

«هدف هایی هستند که مقاصد آموزشی معلم را بر حسب عملکرد یا رفتار قابل مشاهده یادگیرنده بیان می کنند. این اهداف به معلم کمک می کنند که به طور دقیق و روشن منظور خود را از آموزش موضوع درسی مشخص کند و به یادگیرندگان نشان دهد، در پایان درس معلم از آنها چه انتظاراتی خواهد داشت. فرق هدف های رفتاری با هدف های آموزش در این است که، هدف های رفتاری از عباراتی استفاده می کند که قابل اندازه گیری است، ولی هدف های آموزشی به صورت کلی بیان می شوند و غیر رفتاری هستند.» (همان)

برای رسیدن به اهداف ذکر شده معلم باید مهارت و توانایی بالایی داشته باشد. خلاق بودن معلم و ابتکار عمل ایشان نقش بسزایی در کیفیت یادگیری و نیل به اهداف بیان شده دارد. لذا در این مقاله سعی شده که به مهمترین عوامل مؤثر در یادگیری اشاره شود.

جو کلاس درس

جو کلاس درس به معنای وسیع کلمه یعنی حالت یا محیطی که از طریق قواعد و مقررات وضع شده، نحوه تعامل با دانش آموزان و شیوه تنظیم محیط فیزیکی کلاس درس در آن ایجاد می شود. یکی از مهمترین عوامل تأثیر گذار بر پیشرفت دانش آموزان می باشد. بین جو گرم و حمایتی کلاس درس، قطع نظر از رابطه آن با پیشرفت دانش آموزان در آزمون ها و عوامل دیگری مثل عزت نفس دانش آموزان، مشارکت دانش

آموزان در کلاس درس و حتی ارزش های مردم سالارانه دانش آموزان رابطه پیدا شد. در مطالعه روش تدریس در یازده کشور، ایجاد جو مثبت در کلاس به عنوان ویژگی اصلی معلمان بسیار خوب شناخته شد.

باید توجه داشت که معلم در خلأ عمل نمی کند و فضای مدرسه به شدت بر جو کلاس تأثیر می گذارد و برای کارآمد شدن این دو فضا باید مکمل یکدیگر باشند. معلمی که بر خلاف جهت جو حاکم بر مدرسه حرکت می کند، تغییر عادت های استقرار یافته دانش آموزان را مشکل خواهد یافت. مدرسه می تواند برای کمک به ایجاد محیطی گرم و حمایتی اقداماتی انجام دهد. به نمایش گذاشتن کارهای دانش آموزان در راهرو ها و یا استفاده از تصاویر شاد و دوست داشتنی در کلاس به این امر کمک خواهد کرد.

ایجاد محیط خوشایند در کلاس درس

مهمترین جنبه از جو کلاس، رابطه معلم و دانش آموز است. این رابطه می تواند در طول یک پیوستار از رسمی تا غیر رسمی و از گرم تا سرد گسترش یابد. یافته های پژوهشی نشان داده اند که محیط گرم و حمایتی برای کارآمدی معلم و به ویژه برای تشویق دانش آموزان به مشارکت سازنده در درس حائز اهمیت است. معلم هایی که دلسوز، حمایتگر و صمیمی هستند و بدون سختگیری زیاد اعمال رهبری می کنند، باعث افزایش موفقیت های شناختی و عاطفی دانش آموزان می شوند و معلم های غیر قابل اعتماد، ناراضی و نصیحت گر موفقیت های شناختی و عاطفی کمتری کسب می کنند.

معلمان باید محیطی غیر تهدید آمیز ایجاد کنند که در آن دیدگاه های دانش آموزان مطرح گردد و ارزشمند و محترم شمرده شوند. پاسخ های غلط نباید باعث واکنش منفی از جانب معلم شود بلکه باید به عنوان بخشی از فرآیند یادگیری دانش آموزان در نظر گرفته شود. با نشان دادن واکنش مثبت به پاسخ های غلط و تأکید بر قسمت صحیح فرآیند تفکر دانش آموز می توان این کار را انجام داد.

معلم هایی که به نیاز عاطفی و اجتماعی دانش آموزان همچون نیاز های تحصیلی آنان اهمیت می دهند، باعث می شوند که دانش آموزان بیشتری در دروس شرکت کنند. پژوهش ها همچنین نقش جو کلاس درس را در ترغیب دانش آموزان مشکل دار به درخواست کمک از معلم نشان داده اند. واقعیت این است که

دانش آموزانی که بیشتر محتاج کمک هستند، از درخواست کمک نیز بیشتر ابا دارند، و دانش آموزان توانمند تر بیشتر تقاضای کمک می کنند.

سنجش جو مدرسه و کلاس درس

برای بهبود جو مدرسه و کلاس درس پیش از هر چیز باید ببینیم جو مدرسه چگونه است و مشکلات احتمالی در چه بخش هایی است. چند مقیاس مستقیم و غیر مستقیم طرح شده اند که می توانند معلم ها، دانش آموزان، والدین و سایر اعضای جامعه را شامل شوند. دریافت اطلاعات از دانش آموزان به اندازه معلمان اهمیت دارد، چرا که غالباً دیدگاه کم و بیش متفاوتی نسبت به جو مدرسه و کلاس درس دارند. معلمان در مقایسه با دانش آموزان تصور مثبت تری نسبت به جو کلاس خود دارند. جلب همکاری دانش آموزان از طریق واداشتن آنها به دادن پاسخوران دربار جو کلاس درس این حسن را هم دارد که باعث می شود دانش آموزان احساس ارزشمندی و اهمیت کنند. وضعیتی که به خودی خود به جو کلاس درس و مدرسه کمک می کند.

معلم و نحوه ایجاد جو مثبت کلاسی

استفاده معلم از اسامی دانش آموزان عامل اساسی اما نادیده گرفته شده در ایجاد روابط خوب کلاسی است. ممکن است این موضوع کم اهمیت بنظر برسد، اما ندانستن نام دانش آموزان می تواند در آنها این تصور را ایجاد کند که معلم به دانش آموزانش به عنوان یک شخص توجه ندارد. بنابراین معلم باید تا آنجا که ممکن است دانش آموزان را با نامشان مخاطب قرار دهد. این کار در آغاز سال، موقع رو به رو شدن با کلاس جدید ممکن است دشوار تر از آن باشد که به نظر می رسد. برای آسان تر کردن این کار چند روش ارائه می شود :

۱. درخواست از دانش آموزان برای گفتن نامشان قبل از هر بار صحبت کردن تا زمانی که معلم احساس کند تمام دانش آموزان را می شناسد.

۲. می توان دانش آموزان را واداشت که برچسب اسمشان را تهیه کرده و به میزشان بزنند، به این صورت وقتی معلم به دانش آموزی نگاه می کند می تواند بین چهره او و اسمش رابطه برقرار کند.

می توان از دانش آموزان خواست تا برخی از ویژگی ها یا سرگرمی های به یاد ماندنی خود را در آن برجسب ها بنویسند که در این صورت معلم می تواند بین آنها و دانش آموز پیوند برقرار کند و دانش آموزان را بهتر بشناسد.

۳. داشتن فهرستی از اسامی دانش آموزان همراه با عکس آنها روی میز معلم.

۴. معلم تلاش کند هر روز اسامی یک ردیف از دانش آموزان را به خاطر بسپارد.

۵. در خواست از دانش آموزان برای معرفی خود به کلاس با ذکر نام، علاقه ها و سایر اطلاعات شخصی.

اشتیاق و علاقه ای که معلم از خود نشان می دهد، جزء مهمی از جو کلاس است. اگر معلم نسبت به موضوع یا درسی که تدریس می کند بی علاقه باشد، ممکن است این بازخورد به دانش آموزان سرایت کند. معلمانی که از تدریس و موضوع درس لذت می برند و می توانند اشتیاقشان را به خوبی نشان دهند، بهتر می توانند دانش آموزان را برانگیزند. یافته های پژوهشی نشان داده اند که بین اشتیاق و علاقه معلم و مشارکت دانش آموز در جریان درس رابطه مثبت وجود دارد. این موضوع هیچ وقت تصادفی نیست که وقتی از مردم درخواست می شود تا معلم محبوب دوران مدرسه خود را توصیف کنند، معلمی را انتخاب می کنند که توانسته است علاقه و اشتیاق آنها را به موضوع درس برانگیزد.

جنبه ای از کلاس درس جذاب که معلم نقش اصلی در فراهم سازی آن دارد، تهیه تصاویر زیبا و خوشایند است. تصاویر رنگی و شاد می تواند کلاس درس را دوست داشتنی کند، آنرا محیطی خوشایند تر سازد و این فرصت را به معلم بدهد که امکان یادگیری جنبی را فراهم آورد. این کار را می توان با نمایش مطالب آموختنی بر دیوار کلاس درس انجام داد؛ اقدامی که به صورت تقریباً نا هشیار از طریق جلب توجه دانش آموزان به مطالب آموزشی نمایش داده شده، به یادگیری کمک می کند.

سایر جنبه های محیط فیزیکی مدارس و کلاس ها نیز می توانند بر جو مدرسه تأثیر گذار باشند.

کلاسها، راهروها و سرویس های بهداشتی تمیز و آراسته فضای بهتری در مدرسه ایجاد می کنند.

گاهی لازم است برای بهبود جو مدرسه و کلاس درس تدبیری به کار بست. بهترین راه انجام دادن کاری است که به سرعت اجرا شود و کاملاً مشهود باشد، مثلاً خوشآمد گویی به تمامی دانش آموزان وقتی صبح به مدرسه می آیند. دانش آموزان باید تا جایی که ممکن است در تلاش برای بهبود و اصلاح شرکت داده شوند؛ زیرا مشارکت آنها به این معنل خواهد بود که جو مدرسه یا کلاس به شیوه ای بهبود یافته که برای آنها حائز اهمیت است و به آنها کمک می کند که احساس مشارکت و ارزشمندی نمایند و این نیز خود می تواند جو مدرسه را بهبود بخشد. دادن اختیار به دانش آموزان در کلاس می تواند جو کلاس را بهبود بخشد و دانش آموزان را به پذیرش مسئولیت محیط خود ترغیب کند.

انواع جو در کلاس درس

سه نوع جو در کلاس درس وجود دارد که ممکن است معلم در دروس مختلف مایل به استفاده از آنها باشد که عبارتند از:

۱. **رقابتی:** دانش آموزان برای دادن پاسخ صحیح یا تحقق معیار وضع شده از سوی معلم با یکدیگر رقابت می کنند. معلم تنها داور مطلق درستی و نادرستی پاسخ هاست و هیچ اختیاری به دانش آموزان داده نمی شود. معلم کلاس را رهبری می کند، موضوع درس را ارائه و مطالب درسی را سازمان می دهد و صحت پاسخ های دانش آموزان را ارزیابی می کند. در روش تدریس به کل کلاس، این جو می تواند به شکل رقابت دانش آموزان بر حسب نوبت برای دادن پاسخ صحیح باشد. این نوع کلاس درس، امکان راهنمایی بیشتر از جانب معلم را فراهم می کند که این امر می تواند برای یادگیری دانش آموز ارزشمند باشد. مشخص شده است که تدریس نظام مند برای کل کلاس در بالا بردن پیشرفت دانش آموزان مؤثر است. آسیب دیدن اعتماد به نفس دانش آموزان کم توان به واسطه گرفتار شدن در مقایسه ای دائمی که ممکن است باعث بی قید شدن آنها نسبت به درس و احتمالاً مدرسه و بطور کلی یادگیری شود و این واقعیت که این شیوه، مهارت های مشارکت را به آنها القا نمی کند، از اثرات منفی محتمل در جو رقابتی است.

۲. مشارکتی: دانش آموزان در گفت و گویی شرکت می کنند که معلم بر آن نظارت دارد. دانش آموزان اجازه دارند بحث کنند و دیدگاه خود را مطرح سازند، اما معلم برای کمک به روشن شدن دیدگاه ها و ترغیب تفکر عالی و خلاق آنها دخالت می کند. در این نوع کلاس، دانش آموزان اختیار بیشتری نسبت به کلاس رقابتی دارند و در آن مجاز به بیان عقاید و نظراتشان هستند و آنها را آزادانه با یکدیگر مورد بحث و بررسی قرار می دهند. نقش معلم، برانگیختن بحث، داوری و جلوگیری از غیر قابل کنترل شدن بحث است. در پایان بحث، معلم اندیشه ها و دیدگاه های ارائه شده توسط دانش آموزان را خلاصه می کند و سازمان می دهد. در روش تدریس برای کل کلاس، دانش آموزان مجاز هستند به هنگام رو به رو شدن یکی از آنها با مشکل ، با اشاره یا نشانه به او کمک کنند. در جریان کار انفرادی می توان دانش آموزان را با تعویض برگه ها، بررسی کارها یا شنیدن نظر فرد مجاور، به مشارکت واداشت. این نوع جو کلاسی که در آن دانش آموزان می توانند با مشارکت در بحث درباره یک موضوع یا حل مسائل همکاری کنند، به ویژه برای کار گروهی مناسب است. مزیت اصلی این نوع کلاس این است که به رشد مهارت های اجتماعی و مشارکتی دانش آموزان، که در محیط کار به طور فزاینده اهمیت بیشتری می یابد، کمک می کند، دانش آموزان اغلب از کار کردن با یکدیگر لذت می برند و این به معنای آن است که کار مشارکتی می تواند به شدت برانگیزاننده باشد. قادر شدن دانش آموزان به بیان صریح دیدگاه های خود می تواند به رشد مهارت های تفکر آنها کمک کند. معایب جو مشارکتی این است که به آسانی یک یا دو نفر از دانش آموزان دارای اعتماد به نفس بالا می توانند بر مبادله ها تسلط یابند و بقیه دانش آموزان به آنها اجازه می دهند تا همه کارها را انجام دهند؛ وضعیتی که به پدیده یکه تازی معروف است. همچنین ممکن است دانش آموزان اشتباهات یکدیگر را تقویت کنند و اگر کلاس خوب اداره نشود، خطر غیر قابل کنترل شدن و با فیاد پاسخ دادن وجود دارد.

۳. **فردگرایانه:** در این نوع کلاس ها دانش آموزان به کار مستقل و خود آزمایی وادار می شوند. دانش آموزان تکالیفی را که معلم بر آنها نظارت می کند، انجام می دهند و تشویق می شوند که بجای پاسخ هایی که درست یا غلط به نظر می رسند، پاسخ هایی ارائه کنند که تصور می کنند بهترین پاسخ است. بنابراین وظیفه دانش آموزان انجام دادن تکلیف با بهترین پاسخ های ممکن است، در حالی که وظیفه معلم واگذاری تکالیف و اطمینان یافتن از این مسئله است که دانش آموزان به طور منظم در حال انجام تکلیف هستند. بر حسب این روش در وضعیت تدریس برای کل کلاس، کل کلاس بطور هماهنگ پاسخ ها را تکرار می کنند. وقتی کار گروهی در کلاس فرد گرایانه مورد استفاده قرار می گیرد، زیر گروه ها موضوع تعیین شده خود را که مستقل از سایر گروه ها خواهد بود، تکمیل می کنند و نتایج به دست آمده ، در کلاس مطرح نمی شود. در جریان کار انفرادی دانش آموزان بطور مستقل و بدون دخالت مستقیم معلم، تمرین کلاسی را انجام خواهند داد. مزایای این نوع کلاس درس، آزادی دانش آموزان برای کار کردن متناسب با سطح توانایی خود و پیدا کردن پاسخ های خود به سؤالات است. این امر حل مسئله انفرادی و مهارت های یادگیری مستقل دانش آموزان را ترغیب می کند. تأثیرات منفی این شیوه می تواند این باشد که بویژه دانش آموزان ضعیف و متوسط از فقدان راهنمایی معلم زیان خواهند دید و در چهارچوب این روش پیشرفت آنها ضعیف خواهد بود. همچنین دانش آموزان امکان رشد مهارت های مشارکتی را نخواهند داشت و به کارگیری آموزش بیش از حد فردی شده برای اغلب دانش آموزان بی نتیجه خواهد بود.

انتظارات معلم از دانش آموز

یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر جو کلاس و به طور کلی بر کار آمدی مدرسه و معلم ، انتظارات معلم از دانش آموزان است. دانش آموزانی که معلمان از آنها انتظار دارند خوب کار کنند، گرایش به پیشرفت بهتر دارند و دانش آموزانی که از آنها انتظار می رود بد کار کنند، معمولاً به برآورده ساختن انتظارات معلمان

تمایل دارند. در پژوهش های کارآمدی مدرسه نیز این عامل مورد توجه قرار گرفته و نشان داده شده که این عامل به طور پیوسته یکی از مهمترین متغیرها در این نوع پژوهش هاست.

بی تردید می توان ادعا کرد که رابطه بین انتظارات معلم از پیشرفت دانش آموز و نتایج واقعی دانش آموز، صرفاً نتیجه شناخت دقیق معلم از توانایی دانش آموز است، اما پژوهش ها نشان داده اند که اگرچه این موضوع تا حد زیادی صادق است، واقعیت فراتر از این می باشد. اولین پژوهش ها در نتیجه این یافته انجام شدند که معلمان حتی قبل از اینکه شناختی از عملکرد دانش آموزان داشته باشند، انتظاراتشان را از آنها شکل می دهند. این انتظارات با نژاد، جنس و مشخصات دانش آموزان رابطه دارد. بر این اساس معلمان از دانش آموزان طبقه کارگر در مقایسه با دانش آموزان طبقه متوسط و از اقلیت های قومی انتظارات پایین تری دارند. در گذشته، این بازخورد در مورد دانش آموزان دختر نیز وجود داشت، اما اخیراً این گونه نیست و شواهد نشان می دهد که در بسیاری از موارد این بازخورد معکوس شده است.

این انتظارات از راه های مختلف می توانند دانش آموزان را تحت تأثیر قرار دهند. معلمان از طریق بیانه های کلامی با توجه بیشتر به دانش آموزان برخوردار از انتظار بالا و صرف وقت بیشتر برای آنها، با نا توانی در دادن پاسخوراند به پاسخ های دانش آموزان برخوردار از انتظار پایین، با انتقال بیشتر، تشویق کمتر، ندادن وقت کافی برای پاسخ گویی، کمتر صدا کردن آنها برای پاسخ گویی به سؤالات، با پرسیدن سؤالات صرفاً سطح پایین، دادن تمرین کلاسی بیشتر و تکالیف علمی سطح پایین و با خارج کردن آنها از برخی فعالیتهای یادگیری، انتظارات خود را به آنها انتقال می دهند.

انتظارات منفی معلم می تواند در مناطق محروم مشکل ساز باشد. در این مناطق، خصیصه انتظارات منفی، کل مدرسه را فرا می گیرد و فضایی ایجاد می کند که در آن معلمان به این نتیجه می رسند که "از این دانش آموزان چه انتظاری می توان داشت." این امر غالباً به تلاش کمتر برای کمک به پیشرفت این دانش آموزان منجر می شود و باعث تشکیل یک دور منفی می گردد که در آن انتظارات معلم و انتظارات دانش آموز همدیگر را تغذیه می کنند.

حتی جایی که انتظارات معلم بدون سوگیری است و به طور دقیق توانایی دانش آموز را در موضوعی خاص منعکس می کند، انتظارات معلم ثابت می ماند.

چگونه به بهترین وجه از تأثیرات منفی انتظارات اجتناب کنیم؟

پیش از هر چیز معلم باید از سوگیری های خود آگاه باشد. دانش آموزانی که از قومیت ها و طبقات اجتماعی مختلف هستند ممکن است متفاوت از معیار های معلمان عمل کنند. معلمان باید از این امر آگاه باشند و با آن به عنوان نشانه ای از توانایی پایین برخورد نکنند. تغییر باورهای نا هشیار کار آسانی نیست. البته معلم می تواند برای غلبه به این مشکلات اقدامات زیر را انجام دهد:

- به خاطر داشته باشید که همه دانش آموزان می توانند یاد بگیرند و در مورد این باور برای دانش آموزان صحبت کنید.
- معلمان باید مراقب باشند که به همه دانش آموزان فرصت پاسخ گویی به سؤال ها و مشارکت در بحث ها را بدهند. برای تضمین این مسئله می توان فهرستی از دانش آموزان تهیه و به طور منظم بررسی کرد تا اطمینان حاصل شود که هیچ یک از دانش آموزان فراموش نشده اند.
- معلمان باید تعداد دفعاتی که دختر ها، پسر ها و دانش آموزان متعلق به قومیت های متفاوت را صدا می زنند، در نظر داشته باشند. داشتن یک همکار برای مشاهده کلاس درس و مشخص کردن مشکلات مفید است. از این جهت هم تعاملات کلامی و هم تعاملات غیر کلامی باید مورد ملاحظه و بررسی قرار گیرد.
- معلمان باید از ملاک های عینی برای نمره گذاری کار دانش آموزان استفاده کنند. برای حصول اطمینان از رعایت این مسئله گاهی می توان از یک همکار که دانش آموزان نمی شناسد، درخواست کرد تا کارهای دانش آموزان را دوباره نمره گذاری کند.
- معلمان باید بر نحوه توزیع پاداش ها و تنبیه ها توسط خودشان نظارت کنند. اثرات انتظار ممکن است از طریق فراهم کردن فرصت اشتباه کردن، انجام ندادن تکلیف و بی توجهی به درس، هم

چنین پاداش کمتر و تنبیه بیشتر در مورد دانش آموزانی که معلم انتظارات کمتری دارد، خود را نشان دهند.

چگونه دانش آموزان شنوندگان خوبی شوند؟

دانش آموزان معمولاً چون استعداد خوب گوش دادن را در خود رشد نداده اند، شنونده خوبی نیستند. معلم به عنوان یک مدل شنونده خوب می تواند در توجیه این موضوع به طور مؤثر کمک کند. در زیر پیشنهادهایی برای کمک به معلم در رشد استعداد گوش دادن دانش آموزان آورده شده است که لازم است معلم آنها را به خود انجام دهد و در واقع به مرور زمان این رفتار برای معلم عادی شده و دانش آموزان هم با الگو برداری از وی این فن را می آموزند :

۱. روی شخص و آنچه می گوید تمرکز کند و چشم خود را با گوینده در تماس نگه دارد.
۲. در بحث های کلاسی دانش آموزان شرکت کند و به رشد فکری آنها و دادن ایده های جدید اهتمام بورزد.
۳. علاقه مندی خود را با علائم غیر لفظی مثل موارد زیر نشان دهد:
 - نگاه کردن
 - حالت مشتاق داشتن
 - خنده بجا داشتن
 - سر تکان دادن
۴. بر زمان سکوت بیفزاید و بگذارد دانش آموز با آرامش و اسودگی صحبت کند. این کار به دانش آموز کمک می کند تا عقاید خود را بدون دخالت معلم بیان کند. به تمرکز و ارتقاء اعتماد به نفس وی کمک می کند.
۵. به دنبال شاخص هایی باشد که بچه ها ممکن است رغبت به گفتن آن را داشته باشند.
۶. صحبت کردن دانش آموز را حتی به منظور روشن شدن مطلب تا وقتی که او پیامش را تمام نکرده قطع نکند.
۷. در میان تدریس از نظرات دانش آموزان به همراه ذکر نامشان استفاده کند تا دانش آموزان مطمئن شوند معلم به نظراتشان ارزش قائل شده و آنها را گوش داده است.
۸. اجازه اظهار نظر به همه دانش آموزان دادن.

اثرات بازی در آموزش ابتدایی

این که بازی می تواند در کسب مهارت های آموزشی فرد تأثیر به سزایی داشته باشد انکار ناپذیر است؛ اما این سؤال مطرح می شود که "چه بازی هایی در دوره ابتدایی بر ارتقاء مهارت های آنها تأثیر می گذارد؟"

از آنجا که اکثر بازی ها مستلزم تعامل کلامی با سایر دانش آموزان است، به رشد مهارت های اجتماعی، مهارت های کلامی و همکاری کمک می کند؛ با این حال درونداد های معلم نیز برای رشد این مهارت ها ضروری خواهد بود.

بازی در فضای باز مثل دویدن، چاله کندن و بالا رفتن، مهارت های حرکتی درشت کودک مثل حرکات ضربدری (مثلاً استفاده از پای راست و دست چپ) را که در نوشتن و خواندن اهمیت دارد بهبود می بخشد. این نوع بازی فرصت دستکاری محیط را نیز به فرد می دهد.

بازی های داخل سالن نیز فرصت های مختلفی برای یادگیری دانش آموزان فراهم می کند. این نوع بازیها غالباً ساخت یافته تر هستند زیرا بسته به اهداف تدریس، محیط بازی توسط معلم طراحی می شود.

ساختمان سازی با استفاده از قطعات مکعبی باعث رشد مهارت های حرکتی ظریف می شود و به آنها کمک می کند تا درباره مفاهیم ریاضی مثل عمق، طول، ارتفاع، حجم، مساحت و و اندازه گیری و همچنین مفاهیم علمی مثل جاذبه، ثبات، و وزن مطالبی یاد بگیرند. این بازی بازشناسی شکل و تمایز بین شکل ها و اندازه های مختلف را نیز در بر می گیرد.

بازی نمایشی مثل پوشیدن لباس ویژه، آشپزی و.. به آنها کمک می کند تا دنیای بزرگان را درک کنند و واژگان خود را گسترش دهند. بازی نمایشی به آنها کمک می کند تا حواس خود را جمع کنند، دقیق باشند و رفتاری توأم با خویشتنداری داشته باشند.

در بازی های هوشی (پازل ها) برای اینکه دانش آموزان بتوانند جای مناسب قطعات را تشخیص دهند به تفکر انتزاعی و برای انجام عملی آنها به مهارت های حرکتی ظریف احتیاج دارند.

بازی با اسباب بازی های قابل دستکاری مثل لگو نیز باعث رشد مهارت های حرکتی ظریف و گاهی نیز رشد تفکر انتزاعی آنها می شود. این نوع بازی با الحاق به بازی های تخیلی به شیوه های بدیع، می تواند خلاقیت کودکان را تقویت کند.

کودکان بر خلاف بزرگسالان مرتب کردن محیط بازی، بعد از بازی را نیز فعالیتی جالب می دانند. انجام این کار فعالیت آموزشی مفیدی است و زمانی که کودکان قطعات مکعبی، اسباب بازی ها و وسایل دیگر را در جای خود قرار می دهند، به مرتب کردن، طبقه بندی کردن، جور کردن و سازماندهی کردن می پردازند.

یک حوضچه ماسه یا آب با ظرف هایی که کودکان می توانند آنرا پر یا خالی کنند، امکان رشد بیشتر مهارت های ریاضی مثل کسر ها و همین طور رشد مهارتهای حرکتی ظریف را برای کودکان فراهم می کند.

نتیجه

علاوه بر میزان علم و آگاهی معلم نسبت به محتوای درس، نحوه برخورد وی در کلاس و یا همان جو حاکم بر کلاس بر میزان یادگیری مطالب درسی از جانب دانش آموز مؤثر می باشد. جو کلاس بایستی یک جو صمیمی و مطلوب از دیدگاه دانش آموز باشد. معلم با مهارتی که دارد می تواند بهترین حالت را برای کلاس درس خود ایجاد نماید و توجه دانش آموز را به کلاس جلب کرده و تدریسی موفق با بازده بالا داشته باشد.

غیر از جو کلاسی معلم به عنوان یک الگو می تواند فن خوب گوش دادن را به دانش آموز بیاموزد. این بر عهده معلم است که از مدت زمان تدریس خود چگونه بهره برداری نماید، لیکن می توان در اوقات بیکاری و یا حتی برای ایجاد انگیزه در دانش آموزان این دوره با بازی های هدفمند بر مهارت های دانش آموز افزود و بازده کلاس را ارتقاء داد.

منابع

- ا.کارین آرتور و بی.ساند روبرت ۱۳۷۲- آموزش علوم نوین- ترجمه حسین نیر- انتشارات آستان قدس رضوی- چاپ اول- مشهد مقدس.
- رضانی خسرو ۱۳۸۱- روان شناسی تربیتی و کاربرد های آن- انتشارات فاطمیه- یاسوج.
- سیف علی اکبر ۱۳۹۱- روان شناسی پرورشی نوین- انتشارات دوران- چاپ ۵۲- تهران.
- مویس دانیل و رینولدز دیوید ۱۳۸۴- آموزش مؤثر- ترجمه دکتر محمد علی بشارت و حمید شمسی پورانتشارات رشد- چاپ اول- تهران.